

PERFECTUS

AC

2020/1

Kontakti revije

Poštni naslov

Uredništvo revije Perfectus AC
Svetovanje in izobraževanje, dr. Andrej Raspor, s. p.
Dolga Poljana 57
5271 Vipava
Slovenija

Glavni kontakt

Andrej Raspor
E-pošta: zalozba.perfectus@gmail.com

Glavni urednik
Andrej Raspor, Perfectus Slovenija

Odgovorna urednika

Bojan Macuh
Pedja Ašanin Gole

Uredniški odbor revije

Andrej Raspor, Slovenija
Bojan Macuh, Slovenija
Pedja Ašanin Gole, Slovenija
Sašo Murtič, Slovenija
Darko Lacmanović, Črna gora
Bill Nichols, Velika Britanija
Žaneta Trajkoska, Severna Makedonija
Milica Slijepčević, Srbija
Admir I. Beganović, Bosna in Hercegovina

Jezikovni pregled

Bojan Macuh, slovenski jezik
Darko Lacmanović, bosanski, črnogorski, hrvaški jezik
Pedja Ašanin Gole, srbski jezik
Lejla Kolman Batagelj, slovenski in angleški jezik

Naslovnica

<https://www.hloom.com/resources/templates/cover-pages/creative-design>

Arhiv revij

http://www.andrejaspor.com/perfectus_zalozba
Since 2018 -

Mednarodna standardna serijska številka
(on line) **ISSN 2738-4586**.

Področje in opis revije

Revija Perfectus AC je interdisciplinarna znanstvena revija, ki objavlja prispevke s področja kadrov, turizma, odprtih inovacij, organizacije in menedžmenta v povezavi z industrijo 4.0. Vsebina ni omejena zgolj na navedene tematske sklope, ampak smo za vaše predloge odprti. Še posebej želimo objavljati prispevke, ki obravnavajo nove in aktualne teme in predstavljajo znanstvene dosežke v razvoju ter njihovo uvajanje in uporabo v praksi. Vsled tega objavljamo tudi tematske številke. Zato vas vabimo, da se nam pridružite.

Pogostost izhajanja

Revija Perfectus AC izhaja enkrat letno. Tematske revije pa izhajajo po potrebi.

Politika za prosti dostop

Revija Perfectus AC omogoča odprt dostop do svojih vsebin, ki temelji na načelu odprtih inovacij, po katerem bi prosto dostopni rezultati javnosti omogočile večjo globalno izmenjavo znanja.

Navodila avtorjem

V reviji Perfectus AC objavljamo znanstvene članke, rezultate raziskovalnega dela avtorjev. Prispevki so lahko napisani v slovenskem, angleškem, hrvaškem, bosanskem, srbskem (latinica), črnogorskem jeziku. Objavljamo izključno dela, ki še niso bila objavljena v znanstveni obliki v kakšni drugi reviji ali zborniku. Avtorji so odgovorni za vse morebitne kršitve avtorskih pravic. Prispevki niso honorirani. Objava prispevkov se ne zaračunava.

Besedilo naj bo oblikovano po navodilih (interesenti nam pišite, da vam posredujemo predlogo z bolj podrobnimi navodili). Na začetku prispevka, takoj za naslovom v originalnem in angleškem jeziku naj bo povzetek dolžine do 10 vrstic z do 5 ključnimi besedami. Članek naj obsega do 10 strani brez povzetkov, virov in prilog. Predložite tudi sliko in kratek strokovni življenjepis vsakega od avtorjev (do 10 vrstic). Članki morajo biti pred objavo lektorirani. Avtorji so odgovorni za jezikovno ustreznost. Ne uporabljajte opomb v besedilu. Eventualne opombe, ki naj bodo kratke, navedite na dnu besedila skupaj z literaturo. Seznam citirane literature oblikujte po APA-standardu. Na koncu prispevka so navedeni po abecednem redu. V kolikor je možno navedite DOI številko.

Predložene prispevke pregledata in ocenita najmanj dva neodvisna recenzenta. Na osnovi mnenj in predlogov recenzentov uredniški odbor ali urednik sprejmeta prispevek, zahtevata manjše ali večje popravke in dopolnitve ali ga zavrneta. Če urednik oz. recenzenti predlagajo večje popravke, se dopolnjeni prispevek praviloma pošlje v ponovno recenzijo. Podrobna navodila najdete na:

http://www.andrejaspor.com/perfectus_zalozba

VPLIV PANDEMIJE COVID-19 NA SLOVENSKO TURISTIČNO GOSPODARSTVO

Andrej Raspor <https://orcid.org/0000-0002-8098-9554>¹

Sašo Murtič <https://orcid.org/0000-0002-2959-6309>²

Povzetek: Raziskovalno vprašanje je: "Kakšen je vpliv pandemije na slovensko turistično gospodarstvo"? Namen prispevka je ugotoviti kakšen padec je bil zaznan in s katerimi ukrepi se je poskušalo ta padec ublažiti.

Na podlagi javno dostopnih podatkov SURS o prihodih in nočitvah smo s pomočjo programa Tableau 10.4, zmogljivega statističnega orodja za raziskovanje in vizualizacijo podatkovnih nizov, izdelali grafe za različna časovna obdobja. Glede na podatke so napovedi za svet dokaj zanesljive. Za Slovenijo pa zaradi krajše časovne lestvice in večjih medletnih nihanj pa nekoliko manj.

Napovedi kažejo, da se bo svetovni Turizem, po tem ko se bo stanje s COVID-19 umirilo, relativno hitro vrnil v predkoronski čas. To dejstvo je povezano s predhodnimi izkušnjami, saj ima svetovni Turizem še vedno konstantno rast in turisti so željni potovanja. V Sloveniji pa bo potreboval nekoliko več časa. Predvidevanja so da se bo opomogel hitreje, kot se je po razpadu bivše Jugoslavije, ko je potreboval več kot 10 let da je prišel na leto 1989.

Ključne besede: COVID-19, gospodarstvo, turizem, domači gosti

THE ECONOMIC IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON TOURISM IN SLOVENIA

Abstract: The research focuses on the economic impact of COVID-19 pandemic on tourism in Slovenia. The aim of this research is to estimate the decline in tourism and to examine the measures taken to soften the blow.

Relying on SURS public data on tourist arrivals and overnight stays and with the help of Tableau 10.4 data visualization software we were able to create graphs for different time periods. According to the data, such forecasts for the world are pretty reliable. For Slovenia, however, due to shorter timeline and more year-to-year fluctuations, slightly less.

Forecasts suggest that once the COVID-19 pandemic eases the international tourism is likely to return to pre-pandemic level relatively quickly. This has proven true in the past for international tourism growth continues and tourist still have strong desire to travel. In Slovenia, however, it will take more time for tourism to recover. Forecasts suggest that it will recover faster than it did after the breakup of the former Yugoslavia, which took more than 10 years to come to 1989.

Keywords: COVID-19, economy, tourism, domestic tourists

DOI: 10.5281/zenodo.7241914

¹ School of Advanced Social Studies, Gregorčičeva ulica 19, 5000 Nova Gorica, Slovenia, Central Europe Association of Tourism Management, Dolga Poljana 57, 5271 Vipava, Slovenia, andrej.raspor@t-2.si

²Fakulteta za industrijski inženiring, Šegova ul. 122, 8000 Novo mesto, AREMA – Visoka šola za regionalni menedžment, Kidričeva ul. 28, 3250 Rogaška Slatina, Slovenija, saso.murtic@fini-unm.si, saso.murtic@gmail.com

Uvod

Pandemija virusa COVID-19 ima daljnosežne posledice, ki segajo prek širitve bolezni same in naporov, da bi jo »spravili« v karanteno. Ko se je virus SARS-CoV-2 razširil po planetu, je bila pozornost s problemov s proizvodnjo in dobavo preusmerjena na upad poslovanja v storitvenem sektorju (World economic outlook, 2020). Pandemija je povzročila največjo svetovno recesijo v zgodovini, pri čemer je več kot tretjina svetovne populacije šla v karanteno (Frias, L. idr., 2020). Največji upad je bil deležen turizem. To pa je še toliko bolj pomembno, ker ima turizem velik vpliv na ostale dejavnosti, kot prikazuje Slika 5. Turizem ni nova panoga, saj so bile nekatere pojavne oblike, kot so npr. romanja in terme, prisotne že v času pred Kristusom in kasneje v starem veku. Panoga se je oblikovala postopoma.

Slika 1. Vpliv turistične dejavnosti na ostale dejavnosti

(Preurejeno po: <http://omahamagazine.com/articles/they-get-a-great-time-omaha-gets-a-great-return/>)

Družbene spremembe in različne stopnje industrijske revolucije so jo samo spodbujale. Turizem, že dolgo ni sinonim za dopust, ko so ljudje v glavnem hodili na obmorske destinacije ter tam poležavali in počivali na sončnih plažah (Veljković in Colarič-Jakše, 2014). Gledano z današnje perspektive, turistična potovanja in bivanje v drugih krajih predstavljajo sodoben način preživljanja prostega časa, ki sta ga omogočili prav sodobno turistično gospodarstvo (Raspor, 2019) in infrastruktura, ki se je v zadnjih letih dodobra spremenila. Turistično gospodarstvo je zelo pomemben del turistične ponudbe. Nudi prevoz, namestitve, prehrano in drugo oskrbo ter rekreacijo in druge dejavnosti, namenjene preživljanju prostega časa. Turistična ponudba niso le lepa in privlačna narava, pokrajina, zgodovina in kultura. So tudi storitve, ki to ponudbo povezujejo v celoto. K razvoju turizma pa prispeva tudi širok spekter drugih dejavnosti, ki so na turizem vezane le deloma in segajo od prometa in kmetijstva do trgovine in proizvodnje hrane, od izobraževanja in bančništva do komunale in izdajanja razglednic. V turizmu in gostinstvu je vpletenih še nešteto dejavnikov (Slika 5: Vpliv turistične dejavnosti na ostale dejavnosti), vendar celovitega turizma brez vseh teh dejavnikov ne bi bilo.

Namen tega prispevka je prikazati, kaj se je dogajalo in kakšne vplive bo imel COVID-19 na turizem. Pri tem izhajamo iz dostopnih podatkov v sredni leta 2020. Pripravili pa smo napovedi, kaj naj bi se s turizmom dogajalo v prihodnje.

Globalni turistični sektor

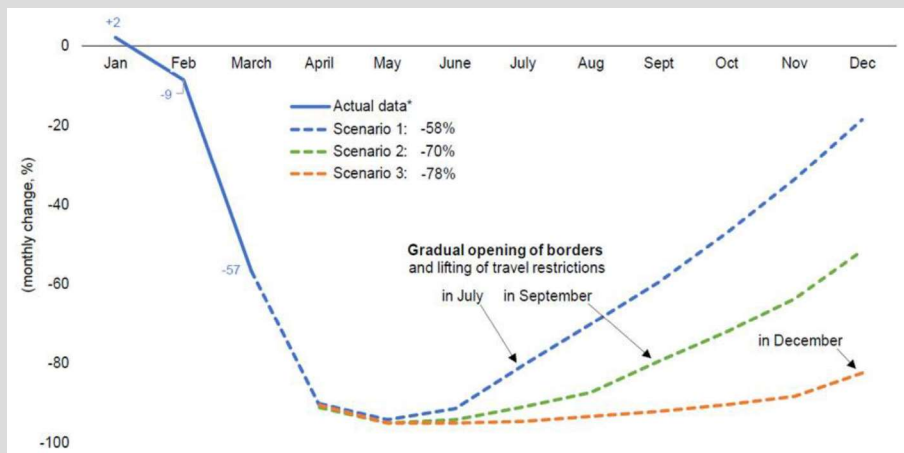
Pandemija je zelo hitro vplivala na potovanja in restavracijske posle. V začetku marca 2020 je nekaj velikih ameriških mest oznanilo, da bari in restavracije ne bodo stregli hrane za mizami in da bodo možna le naročila ter dostava hrane. Pozneje istega meseca je veliko ameriških zveznih držav uvedlo omejitve, ki so od restavracij zahtevale, naj imajo izključno naročanje hrane ali pa samo dostavo. Nekateri zaposleni so bili odpuščeni, več uslužbencev gostinskega sektorja pa je, v primerjavi z drugimi sektorji, vzelo bolniški dopust (Maclean et al., 2020). Sledili so odpovedi letov, države so uvajale karantene. Prišlo je do skoraj popolne zapore potovanj. Onemogočena je bila nastanitev in dostop do hrane in pijače v restavracijah. Prav tako so bili odpovedani vsi kulturni dogodki in ogled muzejev, zabaviščnih parkov, ipd.

Philia Tounta (2020) je v začetku marca 2020 povzel verjetne učinke pandemije COVID-19 na svetovni turizem:

- hude posledice, ker turizem sloni na potovanjih
- omejitve zaradi karantene
- strah pred letališči in drugimi kraji, kjer je masovno zbiranje
- strah pred boleznimi v tujini
- problemi z zdravstvenim zavarovanjem v tujini
- bankrot turističnih podjetij
- brezposelnost turistične industrije
- rast cen letalskih vozovnic
- okrnjen ugled križarske industrije

Pandemija COVID-19 povzroča visoke in naraščajoče človeške stroške po vsem svetu, potrebni zaščitni ukrepi pa močno vplivajo na gospodarsko aktivnost. Zaradi pandemije naj bi se svetovno gospodarstvo v letu 2020 močno zmanjšalo za -3% , kar je veliko slabše kot med finančno krizo 2008–2009. V osnovnem scenariju - ki predvideva, da lahko pandemija zbledi v drugi polovici leta 2020, zadrževanje naporov pa se lahko postopoma odvije - naj bi se svetovno gospodarstvo leta 2021 povečalo za $5,8\%$, ko se bo gospodarska aktivnost normalizirala, k čemur bo pomagala politična podpora.

Vsled tega je UNWTO pripravil prve napovedi. Preigravani so bili različni scenariji. Vse s ciljem, da se turističnemu gospodarstvu da prave informacije, kako naj se odzovejo.

Slika 2. Prognoze vpada turističnih potovanj (<https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>)

Metodologija

Proces napovedovanja

Napovedovanje je proces ocenjevanja neznanega. Opredelimo ga lahko kot znanost o napovedovanju prihodnjih rezultatov. Napoved bi morala biti pravočasna, čim bolj natančna, zanesljiva in smiselna.

Za izvedbo procesa napovedovanja je potrebno izvesti naslednje korake (Nolan, 1994; Armstrong, 2001):

1. opredelitev namena napovedovanja,
2. priprava podatkov,
3. preliminarna analiza,
4. izbira in prilagajanje najboljšega modela,
5. napovedovanje in

6. vrednotenje.

Priprava podatkov

Za analizo slovenskega turizma in njegovega deleža v BDP so bile potrebne naslednje spremenljivke: leto, prihodki, prihodi, nočitve, BDP, zaposleni.

Izračunali smo lahko delež turizma v BDP, delež zaposlenih slovenskega gostinstva in turizma med vsemi zaposlenimi za vsa opazovana leta. Poleg tega smo pripravili različne napovedi. Za svetovni turizem do 2050, za slovenskega pa do 2030.

Preliminarna analiza

Dober način za razumevanje podatkov je vizualizacija, katere cilj je ugotoviti nekatere konsistentne vzorce ali pomemben trend. S pomočjo Tableau 10.4, zmogljivega statističnega orodja za raziskovanje in vizualizacijo podatkovnih nizov smo izdelali grafe za različna časovna obdobja (Tableau, 2014).

Izbira in prilagajanje najboljšega modela

Naslednji korak je določitev primerne modela, ki ustreza podatkom. V ta namen uporabljamo pristop Box in Jenkins (Box in sod., 2015), ki omogoča, da se iz skupine modelov za napovedovanje izbere tistega, ki najbolj ustreza podatkom časovne vrste. Modeliranje ARIMA (avtoregresijski model drsečega povprečja) se lahko uporablja za večino časovnih vrst. Znanstveniki menijo, da je natančnost napovedovanja modela ARIMA visoka (Beliaeva in sod., 2013).

Napovedovanje

Predlagamo, da se napovedovanje izvede za obdobje od 2020 do 2030.

$$\hat{y}_{t+h|t} = \ell_t + s_{t-m+h_m^+}$$

$$\ell_t = \alpha(y_t - s_{t-m}) + (1 - \alpha)\ell_{t-1}$$

$$s_t = \gamma(y_t - \ell_{t-1}) + (1 - \gamma)s_{t-m}$$

Ocena uspešnosti

To je zadnji in končni korak predlagane metodologije. Njegov potek je viden na slikah, ki so pripravljene ob analizi nabora podatkov.

Vrednotenje

Vrednotenje se opravi z uporabo povprečne absolutne tehtane napake (MASE), ki jo Hyndman in Koehler smatrata za najbolj zanesljivo (Tabela 62: Ustreznost modela napovedovanja)

Tabela 1

Ustreznost modela napovedovanja (lastna raziskava)

Prihodi turistov svet: 1995-2050										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	Additive	None	90	57	0,84	6,30%	253	0,237	0	0
Poraba Svet v mld USD: 1995-2050										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	Additive	None	104	68	0,82	8,80%	261	0,428	0	0
Delež turizma v svetovnem GDP										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	None	None	0	0	1,05	5,10%	-361	0,46	0	0
Prihodi domačih turistov v Slovenijo: 1991-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma

Additive	None	None	123.807	84.176	1,15	7,50%	733	0,5	0	0
Prihodi tujih turistov v Slovenijo: 1991-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	Additive	None	444.557	235.160	0,95	13,20%	816	0,5	0	0
Prihodi turistov skupaj v Slovenijo: 1991-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	Additive	None	511.298	270.069	0,95	7,90%	825	0,5	0	0
Nočitve domačih turistov v Sloveniji: 1991-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	None	None	326.813	213.512	1,03	5,70%	793	0,5	0	0
Nočitve tujih turistov v Sloveniji: 1991-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	None	None	1.171.217	821.254	1,36	17,60%	872	0,5	0	0
Nočitve turistov skupaj v Sloveniji: 1995-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	None	None	1.371.398	876.025	1,28	9,00%	882	0,5	0	0
Prihodki 1.000 EUR iz naslova turizma v Sloveniji: 1995-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	Additive	None	193.445	113.276	0,9	8,40%	667	0,451	0	0
Število oseb ki delajo v dejavnosti turizma v Sloveniji: 1995-2030										
Model			Quality Metrics					Smoothing Coefficients		
Level	Trend	Season	RMSE	MAE	MASE	MAPE	AIC	Alpha	Beta	Gamma
Additive	Additive	None	2.577	1.555	0,86	5,10%	434	0,019	0,272	0

Če je vrednost napake MASE nižja od 1 (oz. blizu 1), je model za napovedovanja pravilen (Hyndman in Koehler, 2006). Na drugi strani mora biti informacijski kriterij Akaike (AIC) zelo nizek, kar pomeni, da je uporabljeni model primeren (Bozdogan, 1987). Taki rezultati predstavljajo dokaj visoko natančnost napovedi. To dokazuje prepričanje znanstvenikov, da je natančnost napovedi modela ARIMA običajno visoka. Vse napovedi so izračunane z uporabo eksponentnega glajenja.

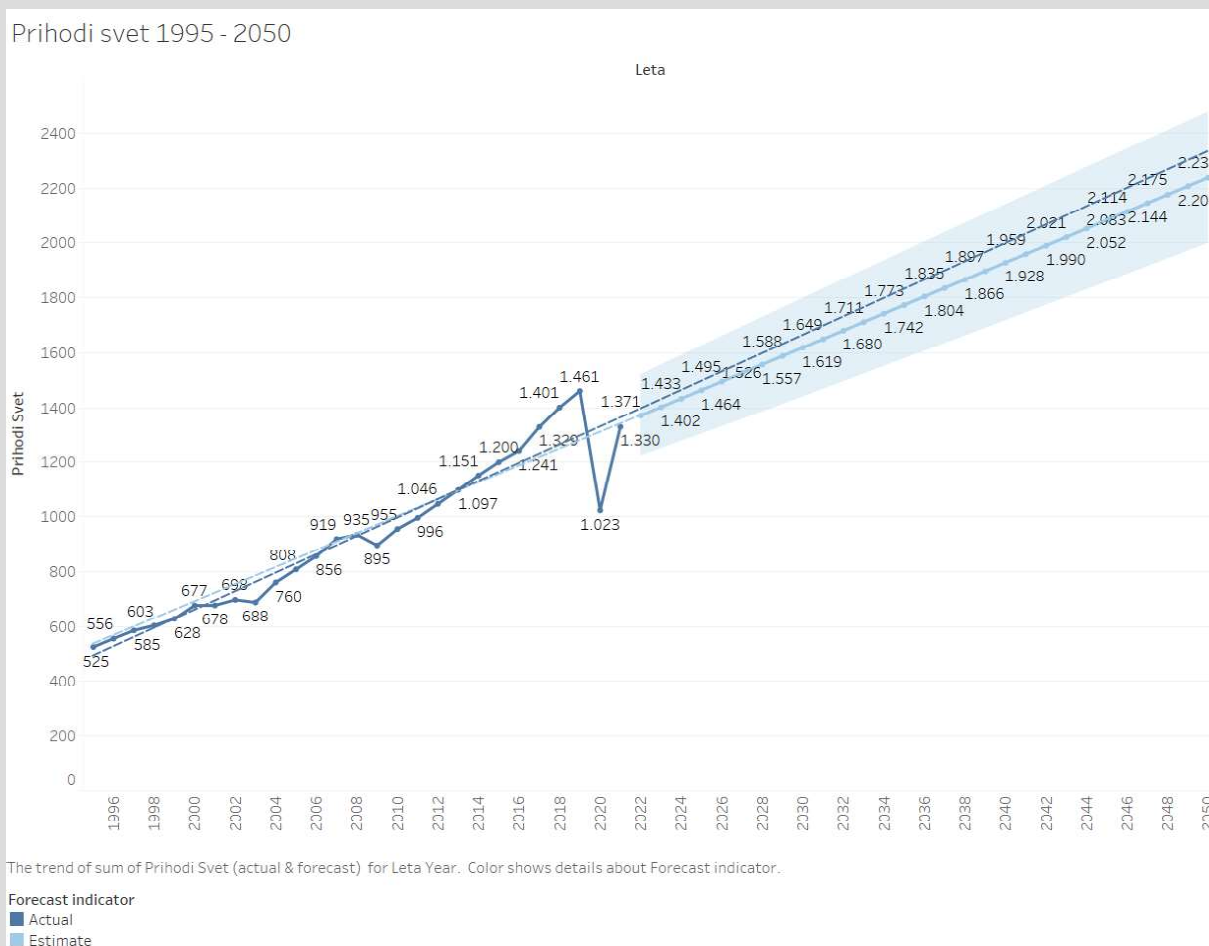
Tako ugotovljamo, da je model napovedovanja natančen za svet in prihode v Slovenijo, za prihodke in število zaposlenih. Nekoliko manj je natančen pri nočitvah.

Ugotovitve napovedovanja

Najprej navajamo korekcijsko napoved gibanja svetovnega turizma za naslednje obdobje do leta 2050 in ga primerjamo s tisto napovedjo, ki je bila izvedena v stabilnih razmerah (Slika 41: Prihodi turistov svet: 1995–2050).

Globalni turizem je zadnjih osem let po stopnjah rasti presegal svetovno gospodarstvo, Slovenija je 2019 beležila šesto zaporedno rekordno turistično leto. V preteklosti se je turizem izkazal za panogo, ki so jo krize močno prizadele, a je tudi razmeroma hitro okrevala. Trenutno je vpliv globalne pandemije na turizem še težko ocenjevati, saj so razmere negotove in se hitro spreminjajo. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) je konec marca 2020 ocenjevala, da bo upad mednarodnih potovanj 45 %, ob predpostavki, da bodo strogi ukrepi trajali do junija 2020. V primeru, da bo okrevanje odloženo na jesen 2020, pa bo ta padec 70 %.

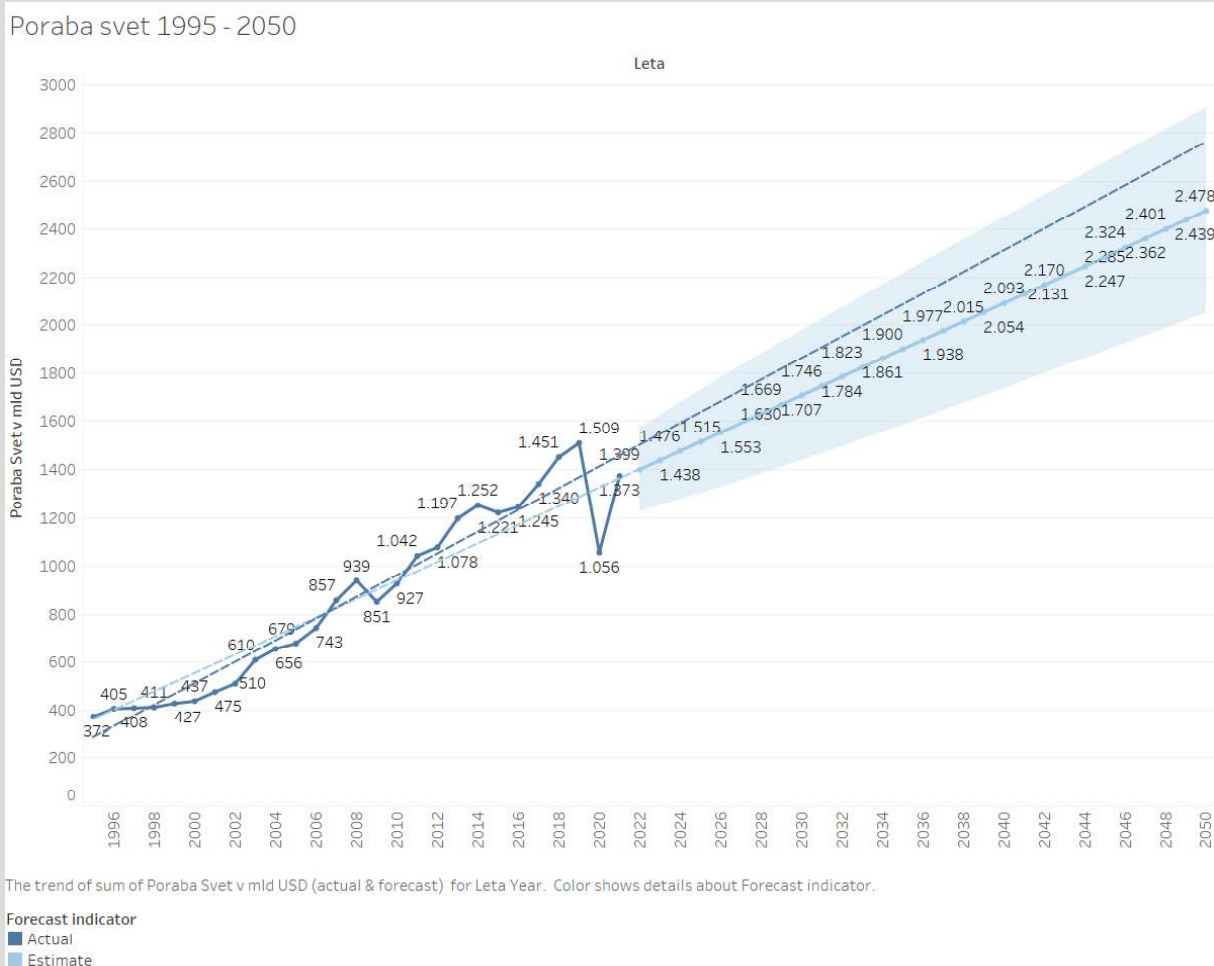
Pri napovedih smo sami bolj optimistični, saj menimo, da se bo turizem iz globalnih tokov preslikal na lokalno raven. To pomeni, da bo manj multiplikativnih učinkov, saj bo manj potovanj. Predpostavili smo, da se bo svetovni turizem v letu 2020 skrčil za 40 %, v letu 2021 pa bo narasel za 20 %. To je bistveno bolj rigorozno kot leta 2001 in 2008, ko je prav tako padel in se ponovno dvignil. Ta napoved velja ob predpostavkah, da bi hitro odkrili cepivo in zdravila za COVID-19 in seveda, da ne bi prišlo do nove epidemije.

Slika 3. Prihodi turistov svet: 1995–2050 (lastni vir)

Nadalje smo simulirali porabo (Slika 42: Poraba Svet v mld USD: 1995–2050). Tudi tukaj menimo, da se bo potrošnja iz globalnih tokov bolj preusmerila v lokalne. Od ponudnikov je odvisno, kako bodo znali potrošnikom ponuditi dodatne storitve in tako povečati porabo. Ni realno, da bi turistična potrošnja stagnirala, saj se to ni zgodilo niti med I. ali II. svetovno vojno. Ena država na enem kontinentu je vedno v drugi situaciji, kot so druge na drugem.

Zaključujemo na podlagi stanja v državah, kjer so COVID-19 uspešno zajezili. Na Kitajskem so imeli 2020 za prvi maj petdnevne počitnice. To so bile prve počitnice po izbruhu pandemije COVID-19 decembra 2019. Vlada odsvetuje potovanja v tujino, zaradi tveganj novih okužb, zato se bodo turisti zadrževali doma. Pri vodilnem kitajskem potovalnem portalu Trip.com so 2019 za prvomajske praznike prodali 195 milijonov notranjih potovanj, 2020 jih pričakujejo 90 milijonov. Tisti, ki potujejo, se pogosteje odločajo za prenočevanje v dražjih hotelih, opažajo v kitajskih agencijah. Gre za velik upad, a se je treba zavedati, da se je epidemija na Kitajskem šele zaključila.

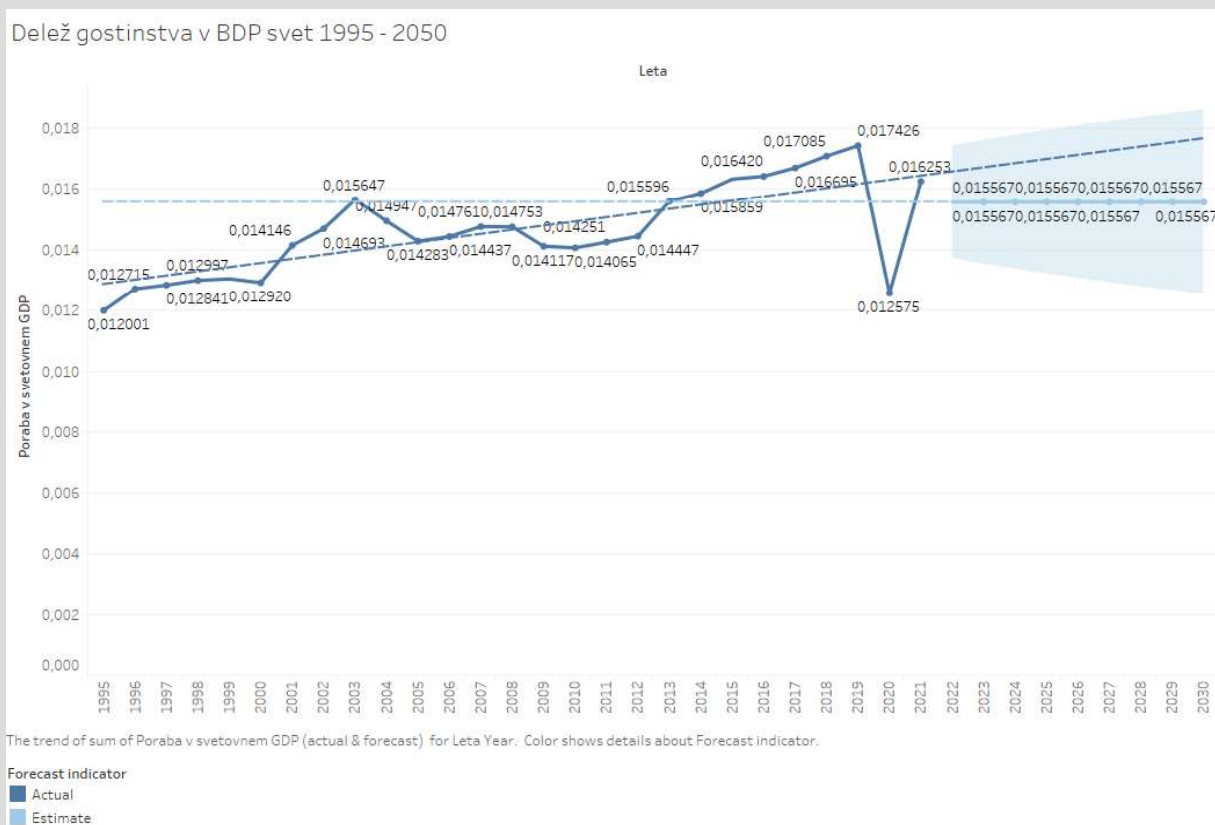

Slika 4. Poraba Svet v mld USD: 1995–2050 (lastni vir)

Pandemija COVID-19 povzroča visoke in naraščajoče človeške stroške po vsem svetu, potrebni zaščitni ukrepi pa močno vplivajo na gospodarsko aktivnost. Zaradi pandemije naj bi se svetovno gospodarstvo v letu 2020 močno zmanjšalo za –3 %, kar je veliko slabše kot med finančno krizo 2008–2009. V osnovnem scenariju - ki predvideva, da lahko pandemija zbledi v drugi polovici leta 2020, zadrževanje naporov pa se lahko postopoma odvije - naj bi se svetovno gospodarstvo leta 2021 povečalo za 5,8 %, ko se bo gospodarska aktivnost normalizirala, k čemur bo pomagala politična podpora.

Tveganja za še hujše rezultate pa so velika. Učinkovite politike so bistvene za preprečevanje možnosti slabših rezultatov, potrebni ukrepi za zmanjšanje okužbe in zaščito življenj pa so pomembna naložba v dolgoročno zdravje ljudi in gospodarstva. Ker so gospodarski izpadi v določenih sektorjih akutni, bodo morali oblikovalci politike izvesti bistvene ciljno usmerjene fiskalne, denarne in finančne tržne ukrepe za podporo prizadetim gospodinjstvom in podjetjem v državi. Na mednarodni ravni je močno večstransko sodelovanje bistveno za premagovanje posledic pandemije, vključno s pomočjo finančno omejenim državam, ki se soočajo z dvojnimi zdravstvenimi in finančnimi pretresi, ter za usmerjanje pomoči državam s šibkimi sistemi zdravstvenega varstva (World economic outlook, 2020).

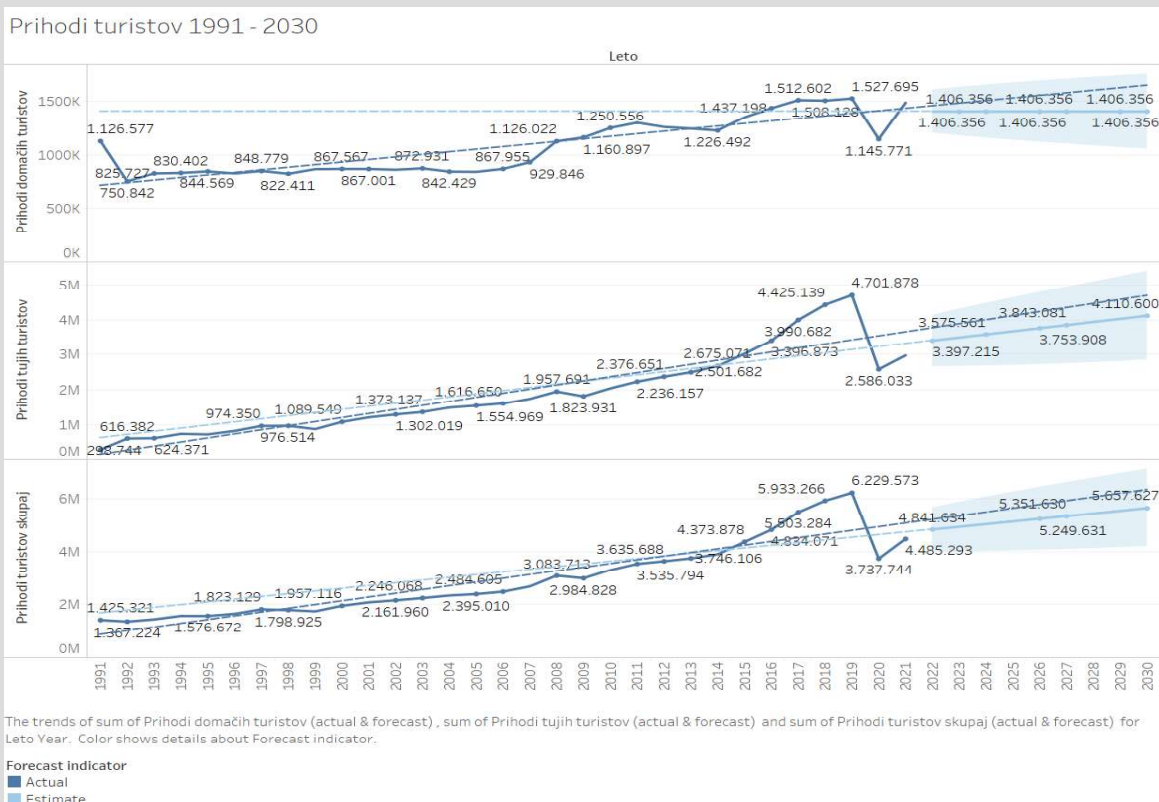
Tako se pri napovedih gibanja BDP-ja do leta 2050 kaže velika volatilitnost, ki ne omogoča dobrih napovedi. Se pa tudi samemu deležu turizma v BDP-ju kaže (Slika 43: Delež turizma v svetovnem BDP: 1995–2030), da le-ta izgublja svoj pomen, pa čeprav se je nominalno in realno dvigoval.

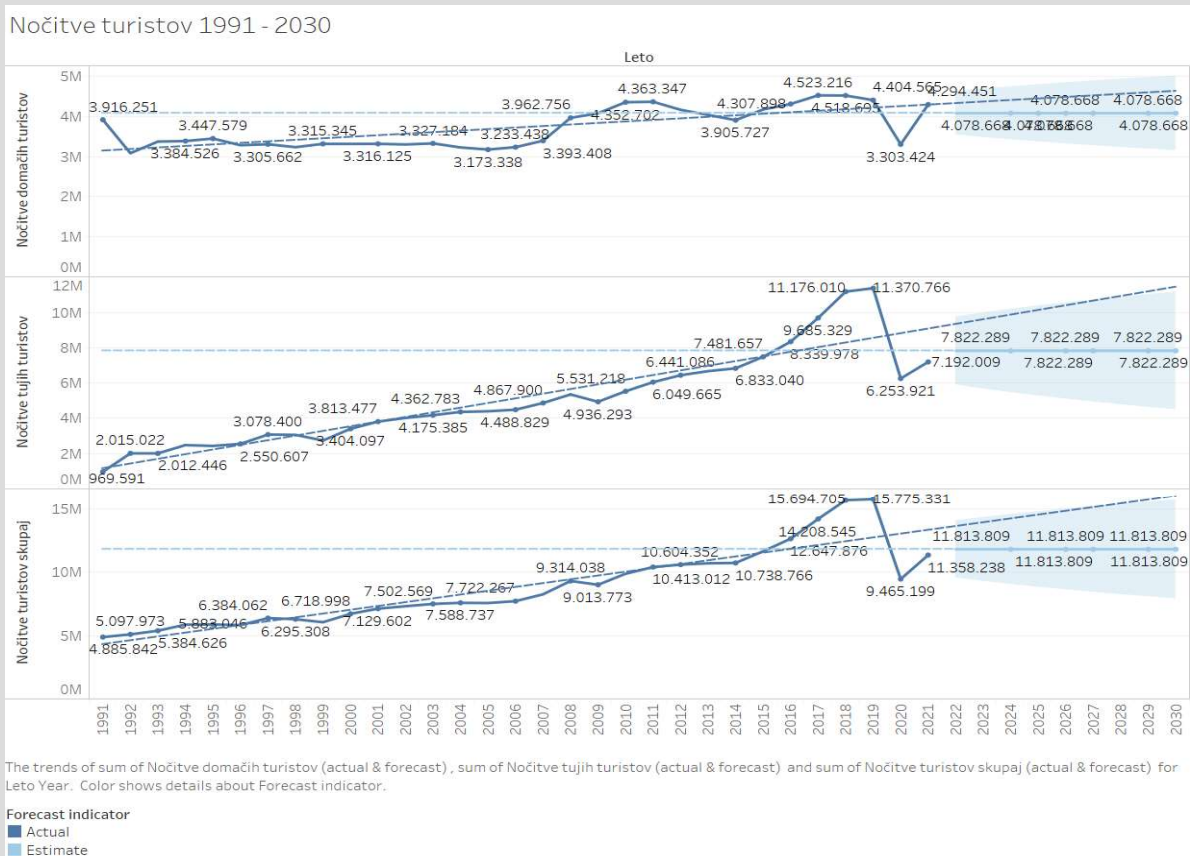
Slika 5. Delež turizma v svetovnem BDP: 1995–2030 (lastni vir)

Pri simulacijah za Slovenijo smo upoštevali, da je rast za leto 2019 znašala 107,6. Slovenijo je leta 2019 obiskalo 6,23 milijona turistov, ki so ustvarili 15,78 milijona prenočitev (Dostop.si, 2020).

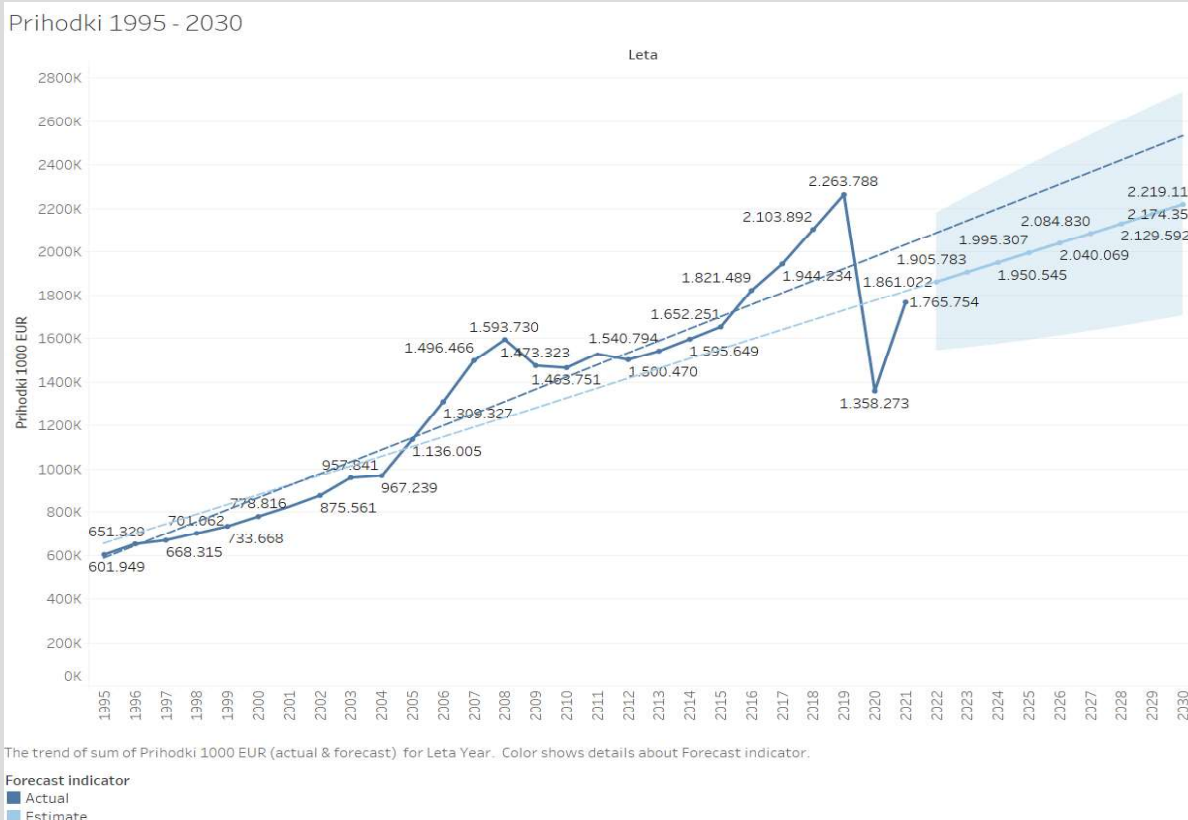
Ocene so, da se bomo po COVID-19 na te ravni verjetno vrnili šele v letu 2023 ali 2024. Tudi sami se pridružujemo tem ocenam (Slika 44: Prihodi turistov v Slovenijo: 1995–2030; Slika 45: Nočitve turistov v Sloveniji: 1991–2030; Slika 46: Prihodki 1.000 EUR iz naslova turizma v Sloveniji: 1995–2030; Slika 47: Število oseb ki delajo v dejavnosti turizma v Sloveniji: 1995–2030). Pri simulaciji smo upoštevali, da naj bi bil padec v letu 2020 40 % glede na leto 2019. Leta 2021 naj bi se povečal za 20 % glede na leto 2020 (Vlada RS, 2020). Tako se bosta obisk in potrošnja bolj skoncentrirala k domačim turistom. Ti lahko, v kolikor bodo ponudniki pripravili ustrezno ponudbo, opravijo več krajših dopustov.

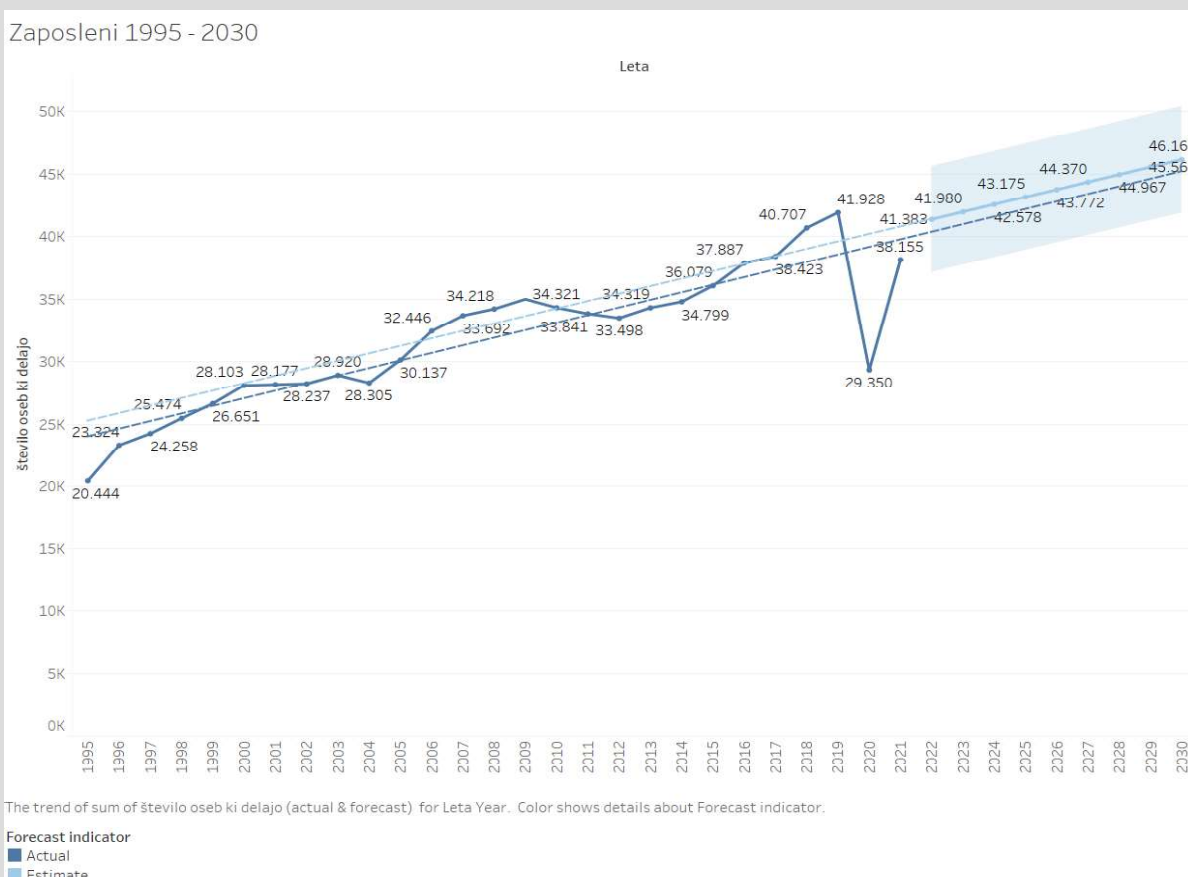
Slika 6. Prihodi turistov v Slovenijo: 1995–2030 (lastni vir)

Slika 7. Nočitve turistov v Sloveniji: 1991–2030 (lastni vir)

Slika 8. Prihodki 1.000 EUR iz naslova turizma v Sloveniji: 1995–2030 (lastni vir)

Slika 9. Število oseb ki delajo v dejavnosti turizma v Sloveniji: 1995–2030 (lastni vir)

Zaključek

V obdobju nastajanja tega prispevka smo priča največji krizi turizma, ki je posledica epidemije COVID-19. Tako bo potrebno v prihodnje dati velik poudarek tudi tovrstnim izzivom. Turistični ponudniki bodo morali oblikovati storitve, ki bodo zmanjševale stike med samimi turisti, kot tudi stike med turisti in turističnimi delavci. Rojevale se bodo nove storitve, tehnologije in procesi. Vse s ciljem vzpostaviti čim večjo varnost.

Vse zgoraj naštetu kaže, da se bodo morali turistični delavci bolj prilagoditi novo nastajajočemu turistu. To pa bo na eni strani zahtevalo dobro poznavanje njihovih pričakovanj in potreb. Ta pričakovanja in potrebe pa bo potrebno tudi realizirati. Zahtevalo se bo prilagojeno obliko komunikacije, ponudbo v samem okolju (pohišstvo, komunikacijske poti), kot tudi samo ponudbo hrane in pijače. Pri tem pa ne bodo smeli zanemariti človeškega faktorja. Oblikovali se bodo novi poklici, poklici za delo s starejšimi, invalidnimi in drugimi osebami s posebnimi potrebami. Skratka, poleg turističnega sektorja bo moral biti v te spremembe vključen tudi sektor vseživljenjskega izobraževanja. Vse to pa ne bo možno brez ustreznih lokalnih, nacionalnih in nadvladanih politik.

Zaključujemo na podlagi stanja v državah, kjer so COVID-19 uspešno zavezili. Na Kitajskem so imeli 2020 za prvi maj petdnevne počitnice. To so bile prve počitnice po izbruhu pandemije COVID-19 decembra 2019. Vlada odsvetuje potovanja v tujino, zaradi tveganj novih okužb, zato se bodo turisti zadrževali doma. Pri vodilnem kitajskem potovalnem portalu Trip.com so 2019 za prvomajske praznike prodali 195 milijonov notranjih potovanj, 2020 jih pričakujejo 90 milijonov. Tisti, ki potujejo, se pogosteje odločajo za prenočevanje v dražjih hotelih, opažajo v kitajskih agencijah. Gre za velik upad, a se je treba zavedati, da se je epidemija na Kitajskem šele zaključila.

Viri:

1. Armstrong, J. S. (2001). *Principles of forecasting: a handbook for researchers and practitioners* (Let. 30). Springer Science & Business Media.
2. Beliaeva, N., Petrochenkov, A., & Bade, K. (2013). *Data set analysis of electric power consumption. European researcher. Series A*, 10–2, 2482.
3. Box, G. E. P., Jenkins, G. M., Reinsel, G. C., & Ljung, G. M. (2015). *Time series analysis: forecasting and control*. John Wiley & Sons.
4. Bozdogan, H. (1987). Model selection and Akaike's information criterion (AIC): The general theory and its analytical extensions. *Psychometrika*, 52(3), 345–370.
5. Dostop.si. (3. 2. 2020). Slovenija v 2019 obiskalo 6,23 milijona turistov. *Dostop.si*. Pridobljeno s <https://www.dostop.si/slovenija-v-2019-obiskalo-623-milijona-turistov>
6. Frias L., Kaplan, J. & McFall-Johnsen, M. (11. 7. 2020). A third of the global population is on coronavirus lockdown — here's our constantly updated list of countries and restrictions. *Business insider India*. Pridobljeno s <https://www.businessinsider.in/international/news/a-third-of-the-global-population-is-on-coronavirus-lockdown-x2014-hereaposs-our-constantly-updated-list-of-countries-and-restrictions/slidelist/75208623.cms>
7. Hyndman, R. J., & Koehler, A. B. (2006). Another look at measures of forecast accuracy. *International journal of forecasting*, 22(4), 679–688.
8. Maclean, J. C., Pichler, S., Ziebarth, Nicolas R. (Marec, 2020). Mandated Sick Pay: Coverage, Utilization, and Welfare Effects. *National Bureau of Economic Research*. Pridobljeno s <https://www.nber.org/papers/w26832>
9. Nolan, B. (1994). *Data analysis: an introduction*. Polity.
10. Raspor, A. (2019). *Trajnostni turizem v zahodno balkanski regiji*. Perfectus, Svetovanje in izobraževanje, dr. Andrej Raspor s.p.
11. Romei, V. & Burn-Murdoch, J. (22. 3. 2020). *Real-time data show virus hit to global economic activity*. Pridobljeno s <https://www.ft.com/content/d184fa0a-6904-11ea-800d-da70cff6e4d3>
12. Tableau. (2014). Visual Analysis Best Practices. *Tableau Software*, 41. Pridobljeno s <http://www.tableausoftware.com/learn/whitepapers/tableau-visual-guidebook>
13. Tounta, P. (3. 3. 2020). Pandemic 2020: The impact on tourism and the shadowy points. *Travel daily news*. Pridobljeno s <https://www.traveldailynews.com/post/pandemic-2020-the-impact-on-tourism-and-the-shadowy-points>
14. Vlada RS. (2020). *Program stabilnosti 2020, april 2020, scenarij COVID-19*. Pridobljeno s https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-stability-programme-slovenia_sl.pdf
15. World Economic Outlook. (April, 2020). The Great Lockdown. World economic outlook reports. *International Monetary Fund*. Pridobljeno s <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>